

Riječ urednika

Poštovani čitatelji,

već duže vrijeme živimo u ozračju riječi globalizacija. O toj se pojavi, naročito u posljednje vrijeme prigodom ulaska naše zemlje u razne vojne i gospodarske asocijacije, posvuda govori. Globalizacijom se općenito može označiti neprestani proces promjena i širenja uzajamne povezanosti svijeta pod različitim vidicima koji omogućuju moderna sredstva komunikacije. U svojoj biti globalizacija nije nešto novo: ona je oduvijek bila prisutna u povijesti čovječanstva posredstvom trgovine koja je po svojoj naravi imuna na sve prepreke i neprestano osvaja nove prostore. Tek je razdoblje između dva svjetska rata zabilježilo pad trgovine dok su pedesete godine ovoga stoljeća unijele novu dinamiku. Otada, ponajprije u Europi, a onda i u drugim dijelovima svijeta, nastaju novi oblici gospodarskih kooperacija i integracija koje prekoračuju nekada i jedva zamislive granice. Nakon pada »željezne zavjese« taj je proces zahvatio i nekadašnje socijalističke zemlje.

O globalizaciji su u posljednjem desetljeću napisane brojne knjige. Internetske referencije postale su naprosto nepregledne, a rasprave i savjetovanja gotovo svakodnevna. Ona nije samo gospodarski proces. Zbog složenosti čimbenika i učinaka globalizacija ima svojih strastvenih pobornika i svojih žestokih osporavatelja. U sljedećih nekoliko redaka željeli bismo razlučiti neke njezine sastavnice, i to pod socio–etičkim vidikom. Neka nam u našoj nakani dijelom pomogne i studija o globalizaciji koju su krajem prošle godine dali izraditi njemački biskupi, a koja se – a to je veoma značajno jer se u tome očituje briga tamošnje Crkve za svoje vjernike i sve građane! – pojavila tjedan

dana prije nego što je sredinom prosinca Njemački savezni parlament imenovao stručno povjerenstvo pod imenom »Globalisierung der Wirtschaft – Herausforderungen und Antworten« – »Globalizacija gospodarstva – izazovi i odgovori«. Studija je bila napravljena u suradnji sa skupinom stručnjaka organizacije »Weltwirtschaft und Sozialethik« kao i s predstavnicima crkvenih dobrotvornih djela: Adveniat, Caritas international, Misereor, Missio i Renovabis. Stručnjaci su pokušali osvijetliti proces globalizacije sa stanovišta onih koji su njegovi neminovni gubitnici.

Bilo bi posve neobjektivno nijekati mnoge gospodarske prednosti globalizacije, a koje su dobro poznate i onima koji nisu stručnjaci na tom području. No, nerijetko u javnosti prevladava mišljenje da je ona neki uzlazan, progresivan proces čiji blagorodni učinci jednako zahvaćaju sve zemlje u tom procesu. Međutim, u globalizaciji postoje strahovita nazadovanja. Tako, primjerice, s liberalizacijom trgovine nipošto ne ide u korak veoma restriktivna migracijska politika koja siromašnima ne omogućuje da otiđu na posao onamo gdje bi im on bio najbolje plaćen.

Dalje, nacionalne države imaju sve manje utjecaja na proces globalizacije financija i tržišta roba što pak veoma otežava financiranje socijalnog područja dotičnih država. Osim toga, premda gospodarska globalizacija i omogućuje sve veće sveukupno svjetsko blagostanje, to se ipak ne ostvaruje u jednakoj mjeri na korist svijetu. U tom je smislu najveći gubitnik nekvalificirana radna snaga industrijskih zemalja kao i ionako već osiromašeno stanovništvo u zemljama u razvoju i tranziciji. Potom, učinci razvoja shvaćenog u liberalističkom smislu uzrokovali bi ekološki horor s kojim bi se morali susresti nadolazeći naraštaji.

Uz globalizaciju je vezano i širenje zapadnih vrijednosti i modela posredstvom medija. Tako se ljudima u ostalim dijelovima svijeta jednostavno nameće osjećaj da u svom razvoju mnogo toga hitno moraju nadoknaditi. To se jednako odnosi i prema shvaćanju ljudskih prava, demokracije, tržišne ekonomije, načina proizvodnje, konzuma i organizacije slobodnog vremena. Posve suprotno očekivanjima, raste i raskorak u dohotku između bogatih i siromašnih. Zapadni oblik blagostanja u svojoj je biti teško ostvariv. Svesvjetski proces rasta prema tom modelu mogao bi uzrokovati ne samo globalne ekološke probleme nego i zaoštrene globalne sukobe oko oskudnih resursa.

U studiji se zatim ističe da je inače veoma raširen strah od neke jednoobrazne svjetske kulture ipak pretjeran. No, budući da mnogostrukost svjetonazora i religija po svojoj naravi dovodi u pitanje vlastiti identitet, u tome zato postoji određena ne mala mogućnost za sukobe.

Studija također ističe da globalizacija stavlja religije i Crkvu pred dvostruki izazov. Od njih se u prvom redu zahtijeva odgovornost kako bi se proces globalizacije uobličio po mjeri čovjeka i na njegovu službu. S druge se pak strane, u okviru tog svjetskog procesa od religija i Crkve zahtijeva vlastito samorazumijevanje i predstavljanje drugima. Međureligijski dijalog i uvažavanje postaju nezaobilazni.

Budući da se studija obraća pretežito sekularnom i pluralnom društvu, ona stoga želi ponuditi svima prihvatljive socijalno–etičke kriterije, a na koje se također mogu nadovezati i dalja teološka promišljanja. Polazeći od dostojanstva ljudske osobe ona svraća pozornost na nužnost individualne i političke odgovornosti – prema načelu supsidijarnosti – za socijalnu i međugeneracijsku pravednost.

Glavnu odgovornost za humano uobličavanje globalizacijskog procesa imat će vlade nacionalnih država. Cilj bi morala biti jedna svjetska uređivačka politika koja bi stvarala poticajne gospodarstvene, ali istodobno i socijalno–okolišne okvirne uvjete. Ona bi trebala unapređivati vlastite inicijative ljudi otvarajući im pristup nužnim resursima kao i davati poticaje za investicije u humani kapital.

Imajući pred očima maloprije rečeno, svima nam je na srcu da naši državni dužnosnici u pregovorima oko integracijskih procesa u koje se uključuje i naša zemlja, »umjetnošću mogućega«, imajući u vidu mnoge naše prirodne prednosti, budu odvažni u zastupanju nacionalnih interesa – upravo kao što to čine i sve ostale zemlje. Od naše se pak Crkve očekuje da pastirskom zauzetošću svojim vjernicima, kao i svim građanima dobre volje, dadne jasne orijentire u razumijevanju procesa globalizacije – u svim njegovim svijetlim i drastičnim vidicima. Ona bi također trebala progovoriti i glede nedavnog ulaska naše zemlje u Svjetsku trgovačku organizaciju (WTO) budući da će njime biti veoma teško pogođeno ponajprije seljačko zemljoradničko stanovništvo. A to su pak mahom praktični vjernici!

p. Ivan Šestak, SJ